

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Методичні рекомендації
до практичних занять з дисципліни

„Соціальна психологія”

Мелітополь, 2014

Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни „Соціальна психологія” / Укладач: О.В. Кочкурова. – Мелітополь, 2014. – 16 с.

У методичних рекомендаціях представлено інформаційний матеріал з метою більш ефективного забезпечення практичних занять студентів з дисципліни „Соціальна психологія”. Методичні рекомендації розроблені на допомогу студентам напряму підготовки 6.030101 Соціологія у організації власної пізнавальної діяльності.

Методичні рекомендації призначені для студентів денної та заочної форми навчання вищих педагогічних навчальних закладів за освітньо-професійним напрямом бакалавр, галузі знань 0301 Соціально-політичні науки, напряму підготовки 6.030101 Соціологія.

Рецензенти:

О.В. Темрук – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Інституту філософської освіти і науки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Т.М. Яблонська – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії психології особистості ім. П.Р. Чамати Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Методичні рекомендації схвалені Навчально-методичною комісією соціально-гуманітарного факультету Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Протокол № 10 від 12. 06. 2012 р.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

Метою вивчення дисципліни “Соціальна психологія” є оволодіння та розширення знань майбутніми соціологами з основних теоретичних підходів до вивчення психологічних явищ та процесів, вироблення у студентів наукового світогляду, оволодіння глибоким знанням про особистість та групи, соціально-психологічні детермінанти їх становлення та розвитку в сучасній соціокультурі.

Завдання дисципліни “Соціальна психологія”: оволодіння та подальше вільне оперування професійною термінологією, засвоєння теоретичних знань про людину, її психологію у зв’язку з соціальним середовищем, а також навичками проведення соціально-психологічних досліджень. Зокрема це – оволодіння навичками проведення психологічних досліджень: в малих і великих соціальних групах, у закладах охорони здоров’я, правопорядку, освіти, на виробництві тощо.

У зв’язку із цим в основу методичних рекомендацій для практичних занять покладено принцип єдності змістовного та операційного компонентів навчального курсу.

Для створення позитивних мотивів вивчення теоретичного та опанування практичним матеріалом в методичних рекомендаціях весь процес навчання складається з окремих блоків – модулів. Кожний блок модулю має свою тему, мету, питання для визначення попередніх знань даного змісту, набір питань і завдань для контролю знань студентів тощо.

Матеріали даних методичних рекомендацій допоможуть студентам самоорганізуватися, ефективно оволодіти та опрацювати курс соціальної психології.

Змістовий модуль 1.

Загальна теорія та історія соціальної психології. Соціальна психологія особистості. Соціальна психологія міжособистісних відносин

Практичне заняття № 1

Тема: Соціальна психологія як наука

Мета вивчення: розкрити студентам соціальну психологію як науку, визначити поняття соціальної психології. Об'єкт і предмет соціальної психології. Соціальна психологія в системі наук та історія її становлення.

Знати:

- основні поняття теми;
- визначення соціальної психології;
- основні напрямки історичного розвитку;
- цілі та задачі, методи соціальної психології;

Вміти:

- розкрити поняття „соціальна психологія”;
- виділити характерні особливості соціальної психології;
- виділяти основні цілі та задачі;
- здійснювати порівняльний аналіз основних напрямків та теорій історії психології;
- охарактеризувати методи соціальної психології.

Література:

1. Андреева Г. М. Социальная психология. – М.: Аспект Пресс, 1996.– С.16-21.
2. Гапон Н. Соціальна психологія. Навчальний посібник.– Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – С.4 -25.
3. Лафранс М. Руководство по разумному потреблению научной информации // Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. – СПб.: Питер Ком, 2000. – С.19-37.
4. Майерс Д. Социальная психология. – СПб.: Питер, 2007. – С.46 – 60.

Обладнання: портрети вчених, бланки анкети «Вивчення спрямованості

особистості», структурно-логічна схема за темою.

План

1. Предмет соціальної психології.
2. Місце соціальної психології в системі наукового пізнання.
3. Основні методи соціальної психології.
4. Екскурс в історію соціальної психології.
5. Розвиток соціальної психології за кордоном.
6. Особливості становлення вітчизняної соціальної психології.

Запитання для контролю знань студентів:

1. Охарактеризуйте соціальну психологію як науку.
2. Погляди на предмет соціальної психології у вітчизняній психологічній науці.
3. Охарактеризуйте основні періоди в становленні та розвитку соціальної психології.
4. Які основні завдання соціальної психології як науки на сучасному етапі розвитку українського суспільства?
5. У чому полягає специфіка методів соціальної психології?
6. Охарактеризуйте експериментальний період розвитку соціальної психології (роботи М. Фоллет та Е. Мейо).
7. Дайте характеристику сучасному етапу розвитку вітчизняної соціальної психології.

Хід роботи:

Завдання 1. Перевірка самостійної роботи студентів (структурно-логічних схем за темою лекції № 1).

Завдання 2. Запитання для контролю знань студентів.

Завдання 3. Підібрати приклади, психологічні ситуації до психологічних явищ, що розглядаються в темі.

Завдання 4. Проведення анкети «Вивчення спрямованості особистості».

Практичне заняття № 2

Тема: Проблема особистості в соціальній психології

Мета вивчення: розкрити студентам поняття «особистість», «індивід», «індивідуальність», «соціалізація». Ознайомити студентів з інститутами та механізмами соціалізації. Сучасними уявленнями про структуру особистості. Вимоги до особистості.

Знати:

- основні поняття теми;
- визначення понять особистість, індивід, індивідуальність, соціалізація;
- основні інститути соціалізації;
- вимоги до особистості та різні структури особистості;

Вміти:

- розкрити поняття особистість, індивід, індивідуальність, соціалізація;
- виділяти основні інститути соціалізації;
- виділяти вимоги до особистості;
- здійснювати порівняльний аналіз основних поглядів на структуру особистості.

Література:

1. Андреева Г. М. Социальная психология. – М.: Аспект Пресс, 1996.– С.16-21.
2. Гапон Н. Соціальна психологія. Навчальний посібник.– Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – С.4 -25.
3. Лафранс М. Руководство по разумному потреблению научной информации // Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. – СПб.: Питер Ком, 2000. – С.19-37.
4. Майерс Д. Социальная психология. – СПб.: Питер, 2007. – С.46 – 60.

Обладнання: портрети вчених, структурно-логічна схема за темою, бланки психодіагностичної методики «Характерологічний опитувальник К. Леонгарда».

План

1. Поняття особистості.

2. Співвідношення понять «особистість», «індивід», «індивідуальність».
3. Поняття соціалізації та соціальної орієнтації особистості.
4. Інституту та механізми соціалізації.
5. Сучасні уявлення про структуру особистості.
6. Вимоги до особистості як активного суб'єкта життєдіяльності.
7. Механізми соціальної регуляції поведінки особистості.
8. Структура та функції соціальних настанов особистості.
9. Поняття внутрішньоособистісного конфлікту в соціальній психології.

Запитання для контролю знань студентів:

1. Охарактеризуйте поняття особистість. Встановить його зв'язок з поняттями індивід, людина, індивідуальність.
2. Поясніть поняття соціалізації. Яким чином вона відбувається? Що впливає на цей процес?
3. Дайте характеристику основних інститутів соціалізації.
4. Які сучасні уявлення про структуру особистості?
5. Охарактеризуйте основні механізми соціалізації.
6. Охарактеризуйте суть внутрішньоособистісного конфлікту в соціальній психології.

Хід роботи:

Завдання 1. Перевірка самостійної роботи студентів (структурно-логічних схем за темою лекції № 2).

Завдання 2. Запитання для контролю знань студентів.

Завдання 3. Підібрати приклади, психологічні ситуації у яких розкрити як професійна діяльність впливає на соціалізацію індивіда.

Завдання 4. Проведення психодіагностичної методики «Характерологічний опитувальник К. Леонгарда».

Практичне заняття № 3

Тема: Особливості міжособистісних стосунків

Мета вивчення: розкрити студентам поняття про міжособистісні стосунки. Феномен та типи міжособистісних стосунків. Ознайомити студентів з соціально-психологічними механізмами міжособистісного сприймання.

Знати:

- основні поняття теми;
- визначення поняття міжособистісні стосунки;
- основні типи міжособистісних стосунків;
- вимоги до соціально-психологічних механізмів міжособистісного сприймання;

Вміти:

- розкрити поняття міжособистісні стосунки;
- виділяти основні типи міжособистісних стосунків;
- виділяти вимоги до соціально-психологічних механізмів міжособистісного сприймання.

Література:

1. Андреева Г. М. Социальная психология. – М.: Аспект Пресс, 1996.– С.16-21.
2. Гапон Н. Соціальна психологія. Навчальний посібник.– Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – С.4 -25.
3. Лафранс М. Руководство по разумному потреблению научной информации // Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. – СПб.: Питер Ком, 2000. – С.19-37.
4. Майерс Д. Социальная психология. – СПб.: Питер, 2007. – С.46 – 60.

Обладнання: портрети вчених, структурно-логічна схема за темою, бланки психодіагностичних методик «Методика діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі», «Соціометрія», «Шкала прийнятності».

План

1. Поняття про міжособистісні стосунки.
2. Феномен міжособистісних впливів.
3. Типи міжособистісних стосунків.

4. Міжособистісні відносини діяльнісного опосередкування в контексті стратометричної концепції А.В. Петровського.
5. Соціально-психологічні механізми міжособистісного сприймання.
6. Статус особистості у структурі міжособистісних відносин.
7. Роль як реалізація статусу і позиції особистості.

Запитання для контролю знань студентів:

1. Проаналізуйте особливості соціальних стосунків.
2. У чому суть «теорії людських відносин» Е. Мейо?
3. У чому суть описаних Р. Чалдіні феноменів «дверима в лоб» та «нога у дверях»?
4. Охарактеризуйте поведінку натовпу як різновид міжособистісної інтеракції.
5. Охарактеризуйте ідентифікацію та емпатію як механізми міжособистісного сприймання.
6. Охарактеризуйте види та структурні компоненти міжособистісних ролей.

Хід роботи:

Завдання 1. Перевірка самостійної роботи студентів (структурно-логічних схем за темою лекції № 3).

Завдання 2. Запитання для контролю знань студентів.

Завдання 3. Підібрати приклади, психологічні ситуації до психологічних явищ, що розглядаються в темі.

Завдання 4. Проведення психодіагностичних методик «Методика діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі», «Соціометрія», «Шкала прийнятності».

Практичне заняття № 4

Тема: Психологія спілкування

Мета вивчення: розкрити студентам поняття спілкування. Йог функції, операції. Бар'єри у спілкуванні. Індивідуальні особливості спілкування. Техніки ефективного ділового спілкування.

Знати:

- основні поняття теми;
- визначення поняття спілкування;
- основні функції, операції спілкування;
- вимоги до техніки ефективного ділового спілкування;

Вміти:

- розкрити поняття спілкування;
- виділяти основні функції, операції;
- виділяти бар'єри у спілкуванні;
- використовувати на практиці техніки ефективного спілкування.

Література:

1. Андреева Г. М. Социальная психология. – М.: Аспект Пресс, 1996.– С.16-21.
2. Гапон Н. Соціальна психологія. Навчальний посібник.– Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – С.4 -25.
3. Лафранс М. Руководство по разумному потреблению научной информации // Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. – СПб.: Питер Ком, 2000. – С.19-37.
4. Майерс Д. Социальная психология. – СПб.: Питер, 2007. – С.46 – 60.

Обладнання: портрети вчених, структурно-логічна схема за темою, бланки психодіагностичних методик «Методика діагностики оцінки самоконтролю у спілкуванні М. Снайдера», «Методика діагностики комунікаційно-організаційних схильностей».

План

1. Генеза розвитку проблеми спілкування.
2. Соціально-психологічна сутність феномена спілкування.
3. Функції, операції спілкування.
4. Спілкування і діяльність.
5. Бар'єри спілкування.

6. Індивідуальні особливості спілкування, зумовлені акцентуаціями характеру.
7. Особливості комунікативної компетентності особистості.
8. Комунікативні навички.
9. Техніки ефективного ділового спілкування.

Запитання для контролю знань студентів:

1. Дайте характеристику спілкування як соціально-психологічного феномену.
2. Охарактеризуйте основні функції спілкування.
3. Які існують бар'єри спілкування? В чому причини їх виникнення?
4. Які професійні навички сприяють успішності процесу спілкування?
5. Особливості ділового спілкування.
6. Обґрунтуйте, яке значення має невербальна комунікація у процесі ділового спілкування.

Хід роботи:

Завдання 1. Перевірка самостійної роботи студентів (структурно-логічних схем за темою лекції № 4).

Завдання 2. Запитання для контролю знань студентів.

Завдання 3. Підібрати приклади, психологічні ситуації до психологічних явищ, що розглядаються в темі.

Завдання 4. Проведення психодіагностичних методик «Методика діагностики оцінки самоконтролю у спілкуванні М. Снайдера», «Методика діагностики комунікаційно-організаційних схильностей».

Змістовий модуль 2. Соціальна психологія груп

Практичне заняття № 5

Тема: Соціальна психологія малої групи

Мета вивчення: розкрити студентам поняття групи, малої групи, лідерства та керівництва. Основні соціально-психологічні характеристики малої групи. Класифікацію малих груп.

Знати:

- основні поняття теми;
- визначення поняття група, мала група, лідерство та керівництво;
- основні соціально-психологічні характеристики малої групи;
- класифікацію малих груп;

Вміти:

- розкрити поняття група, мала група, лідерство та керівництво;
- виділяти основні соціально-психологічні характеристики малої групи;
- класифікувати малі групи

Література:

1. Андреева Г. М. Социальная психология. – М.: Аспект Пресс, 1996.– С.16-21.
2. Гапон Н. Соціальна психологія. Навчальний посібник.– Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – С.4 -25.
3. Лафранс М. Руководство по разумному потреблению научной информации // Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. – СПб.: Питер Ком, 2000. – С.19-37.
4. Майерс Д. Социальная психология. – СПб.: Питер, 2007. – С.46 – 60.

Обладнання: портрети вчених, структурно-логічна схема за темою, бланки психодіагностичних методик «Методика вивчення особливостей лідерських якостей», «Методика визначення стилю керівництва трудовим колективом».

План

1. Мала група, її основні соціально-психологічні характеристики.
2. Класифікація малих груп.
3. Динаміка групо утворення.
4. Лідерство та керівництво в малих групах.
5. Групові норми та нормативна поведінка.
6. Дослідження нормативного впливу групової більшості.
7. Вплив меншості на групу.

Запитання для контролю знань студентів:

1. Які загальні ознаки відмінності малих груп від великих виокремлюються

у соціальній психології?

2. Дайте визначення та опишіть основні характеристики малої групи.
3. Вкажіть, які існують класифікації малих груп.
4. Охарактеризуйте феномен лідерства у малій групі.
5. Які існують стилі керівництва у малій групі? Дайте їм характеристику.
6. Які існують стадії розвитку малої групи?
7. Охарактеризуйте процес функціонування норм у групі.

Хід роботи:

Завдання 1. Перевірка самостійної роботи студентів (структурно-логічних схем за темою лекції № 5).

Завдання 2. Запитання для контролю знань студентів.

Завдання 3. Підібрати приклади, психологічні ситуації до психологічних явищ, що розглядаються в темі.

Завдання 4. Проведення психодіагностичних методик «Методика вивчення особливостей лідерських якостей», «Методика визначення стилю керівництва трудовим колективом».

Практичне заняття № 6

Тема: Соціально-психологічний клімат у колективі та його регуляція

Мета вивчення: розкрити студентам поняття соціально-психологічного клімату. Ознайомити студентів з структурою СПК. Розкрити чинники успішності міжособистісних стосунків у колективі. Конфлікти в колективі та шляхи їх розв'язання

Знати:

- основні поняття теми;
- визначення поняття соціально-психологічного клімату;
- основні чинники успішності міжособистісних стосунків у колективі;
- шляхи розв'язання конфліктів в колективі;

Вміти:

- розкрити поняття соціально-психологічного клімату;
- виділяти основні чинники успішності міжособистісних стосунків у

колективі;

- розв'язувати конфлікти в колективі.

Література:

1. Андреева Г. М. Социальная психология. – М.: Аспект Пресс, 1996.– С.16-21.

2. Гапон Н. Соціальна психологія. Навчальний посібник.– Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – С.4 -25.

3. Лафранс М. Руководство по разумному потреблению научной информации // Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. – СПб.: Питер Ком, 2000. – С.19-37.

4. Майерс Д. Социальная психология. – СПб.: Питер, 2007. – С.46 – 60.

Обладнання: портрети вчених, структурно-логічна схема за темою, бланки психодіагностичних методик «Методика оцінки психологічної атмосфери колективу А.Ф. Фідлера», «Методика визначення особливостей поведінки особистості у конфліктних ситуаціях Томаса Кілмена».

План

1. Визначення поняття «соціально-психологічний клімат» колективу. Його вияви та структура.
2. Вплив мобінгу на СПК.
3. Чинники успішності міжособистісних стосунків у колективі.
4. Конфлікти в колективі та шляхи їх розв'язання.

Запитання для контролю знань студентів:

1. Яким чином СПК колективу впливає на продуктивність праці?
2. Які складові СПК виокремлюють у соціальній психології?
3. Охарактеризуйте можливі моделі поведінки керівника у ситуації мобінгу.
4. Обґрунтуйте, які чинники сприяють успішності міжособистісних стосунків у колективі.
5. Охарактеризуйте основні види конфліктів, які виокремлюють у соціальній психології.

6. Дійте характеристику основних елементів та стадій конфлікту.
7. Яким чином практика залучення «третьої сторони» впливає на перебіг конфлікту? Відповідь аргументуйте.

Хід роботи:

Завдання 1. Перевірка самостійної роботи студентів (структурно-логічних схем за темою лекції № 6).

Завдання 2. Запитання для контролю знань студентів.

Завдання 3. Підібрати приклади, психологічні ситуації до психологічних явищ, що розглядаються в темі.

Завдання 4. Проведення психодіагностичних методик «Методика оцінки психологічної атмосфери колективу А.Ф. Фідлера», «Методика визначення особливостей поведінки особистості у конфліктних ситуаціях Томаса Кілмена».

Практичне заняття № 7

Тема: Проблеми великої групи

Мета вивчення: розкрити студентам поняття великої групи, класу. Різновиди, структуру та особливості функціонування великих груп. Ознайомити студентів з класом як соціальною групою. Психологічні особливості етнічних груп.

Знати:

- основні поняття теми;
- визначення понять велика група, клас;
- основні різновиди, структуру та особливості функціонування великих груп;
- психологічні особливості етнічних груп;

Вміти:

- розкрити поняття великої групи;
- виділяти основні різновиди, структуру та особливості функціонування великих груп;
- виділяти психологічні особливості етнічних груп.

Література:

1. Андреева Г. М. Социальная психология. – М.: Аспект Пресс, 1996.– С.16-21.

2. Гапон Н. Соціальна психологія. Навчальний посібник.– Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – С.4 -25.

3. Лафранс М. Руководство по разумному потреблению научной информации // Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. – СПб.: Питер Ком, 2000. – С.19-37.

4. Майерс Д. Социальная психология. – СПб.: Питер, 2007. – С.46 – 60.

Обладнання: портрети вчених, структурно-логічна схема за темою.

План

1. Різновиди, структура та особливості функціонування великих груп.
2. Клас як соціальна група.
3. Психологічні особливості етнічних груп.
4. Психологія соціальних рухів.
5. Психологія великих стихійних груп.
6. Соціальна психологія натовпу.

Запитання для контролю знань студентів:

1. Які існують різновиди великих груп?
2. За якими загальними ознаками великі групи відрізняються від малих?
3. Які основні структурні компоненти виокремлюють у великих групах?
4. Як масова культура позначається на груповій поведінці?
5. Охарактеризуйте клас як велику соціальну групу.
6. Яку роль відіграють етнічні групи у психології великих груп?
7. Охарактеризуйте основні різновиди соціальних рухів.
8. Обґрунтуйте умови ефективного лідерства у соціальному русі.
9. Охарактеризуйте публіку як стихійну велику групу.
10. Охарактеризуйте ефекти впливу, які виникають в аудиторії.
11. Дайте характеристику натовпу як великої стихійної соціальної групи.

Хід роботи:

Завдання 1. Перевірка самостійної роботи студентів (структурно-

логічних схем за темою лекції № 7).

Завдання 2. Запитання для контролю знань студентів.

Завдання 3. Підібрати приклади, психологічні ситуації до психологічних явищ, що розглядаються в темі.

Завдання 4. Перегляд та аналіз відеофільму «Я та інші».

Практичне заняття № 8

Тема: Сучасні напрями досліджень і проблеми прикладної соціальної психології

Мета вивчення: розкрити студентам сучасні напрями дослідження соціальної психології. Ознайомити студентів з проблемами прикладної психології.

Знати:

- основні поняття теми;
- визначення понять теми;
- основні напрями сучасних досліджень соціальної психології;

Вміти:

- розкрити поняття теми;
- виділяти основні напрямки сучасних досліджень соціальної психології;
- виділяти проблеми прикладної психології.

Література:

1. Андреева Г. М. Социальная психология. – М.: Аспект Пресс, 1996.– С.16-21.

2. Гапон Н. Соціальна психологія. Навчальний посібник.– Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – С.4 -25.

3. Лафранс М. Руководство по разумному потреблению научной информации // Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. – СПб.: Питер Ком, 2000. – С.19-37.

4. Майерс Д. Социальная психология. – СПб.: Питер, 2007. – С.46 – 60.

Обладнання: портрети вчених, структурно-логічна схема за темою.

План

1. Дослідження основних проблем виробництва та підприємництва у практичній соціальній психології.
2. Прикладні дослідження у сфері боротьби з протиправною поведінкою.
3. Соціальна психологія служби сім'ї.
4. Соціальна психологія реклами.

Запитання для контролю знань студентів:

1. Як співвідносяться прикладне та фундаментальне соціально-психологічне знання?
2. Охарактеризуйте основні напрямки сучасних соціально-психологічних досліджень у промисловому виробництві.
3. Дайте характеристику соціально-психологічних досліджень у сфері підприємництва України.
4. Дайте характеристику типів та функцій сім'ї, виходячи з даних соціально-психологічних досліджень.
5. Охарактеризуйте основні сучасні соціально-психологічні проблеми та дослідження у сфері психології реклами.
6. Обґрунтуйте, спираючись на дані прикладних соціально-психологічних досліджень, від чого залежить ефективність та результативність у сфері реклами.

Хід роботи:

- Завдання 1. Перевірка самостійної роботи студентів (структурно-логічних схем за темою лекції № 8).
- Завдання 2. Запитання для контролю знань студентів.
- Завдання 3. Підібрати приклади, психологічні ситуації до психологічних явищ, що розглядаються в темі.

Для нотаток
